

Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність

УДК 343.985:343.343.6

Куриляк Олександр Олександрович

*аспірант наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ №1
Національної академії внутрішніх справ*

Kuryliak Oleksandr

PhD Student of the

*Scientific Laboratory on Crime Prevention Problems of NNI №1
National Academy of Internal Affairs*

**ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ
(РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП, ЩО ВЧИНЯЮТЬ НЕЗАКОННЕ
ПЕРЕПРАВЛЕННЯ ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ
CONDUCT OF SEPARATE COVERT INVESTIGATIVE (DEVICE)
ACTIONS DURING THE INVESTIGATION OF THE ACTIVITIES OF
ORGANIZED GROUPS COMMITTING ILLEGAL SMUGGLING OF
PERSONS ACROSS THE STATE BORDER OF UKRAINE**

Анотація. Умови воєнного стану значно вплину на міграційні процеси в Україні та Європі. Попри всі негативні чинники щодо протистояння збройній агресії рф щодо України, наша держава спрямовує свою політику на європейську інтеграції, у зв'язку із чим перед Україною постає ряд надзвичайно актуальних проблем щодо протидії організованій злочинності. Від 24 лютого 2022 року Україна по сьогодні за різними даними українських та міжнародних організацій понад 10 мільйонів громадян України змушені були покинути свої домівки, з них від 5 до 6 мільйонів є внутрішньо переміщені та 4 мільйони – біженці. Також, слід

відмітити, що проведеним аналізом внесених відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань за ст. 332 Кримінального кодексу (КК) України встановлено, що станом на 1 лютого 2023 року загальна кількість громадян України, які перебувають за кордоном, становить 7 989 027, тоді як на консульському обліку перебуває усього 448 592. У зв'язку із чим перед слід відмітити, що відбулася та відбувається значна міграція населення, як України, так і інших держав. Саме тому правовий аналіз проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування діяльності організованих груп, що вчиняють незаконного переправлення осіб через державний кордон України, а також необхідність удосконалення у цій сфері національного законодавства зумовило актуальність обраної теми. Ми підтримуємо позицію, що краще запобігати будь-яким правопорушенням, ніж потім здійснювати протидію. Відповідно детермінація є основним показником, що впливає на вчинення організованими групами злочинних дій по всіх напрямках, особливо незаконного переправлення осіб через державний кордон України. У зв'язку із чим, державі необхідно звернути увагу на причини та умови, що сприяють незаконного такого кримінальному правопорушенню, як переправлення осіб через державний кордон України. Постійно звертати увагу щодо політики міграційних процесів. Залучати зарубіжних фахівців щодо навчання правоохоронних органів. Здійснювати оновлення законодавства із розробленням ефективних новітніх методик щодо протидії органами НП України діяльності організованих груп, що вчиняють незаконного переправлення осіб через державний кордон України. Слід відмітити, що перспективним напрямом подальших досліджень вбачаються у вивченні зарубіжного досвіду протидії організованим групам, що вчиняють незаконне переправлення осіб через державний кордон.

Ключові слова: розслідування, організовані групи, незаконне переправлення, державний кордон, негласні слідчі (розшукові) дії, протидія.

Summary. Conditions of martial law significantly the impact on migration processes in Ukraine and Europe. Despite all the negative factors in confronting the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, our state directs its policies for European integration, and therefore a number of extremely urgent problems are faced with Ukraine. From February 24, 2022, Ukraine to this day, according to various Ukrainian and international organizations, more than 10 million citizens of Ukraine have been forced to leave their homes, of which 5 to 6 million are internally displaced and 4 million refugees. It should also be noted that the analysis of the information entered in the Unified Register of Pre-trial Investigations under Art. 332 of the Criminal Code (Criminal Code) of Ukraine it is established that as of February 1, 2023, the total number of Ukrainian citizens who are abroad is 7 989 027, while only 448 592 is in consular accounting. The population of both Ukraine and other states has taken place and there is a significant migration. That is why legal analysis of the conduct of individual unspoken investigative (investigative) actions in the investigation of the activities of organized groups that commit illegal crossing of persons across the state border of Ukraine, as well as the need to improve in this area of national legislation led to the relevance of the chosen topic. We maintain a position that is better to prevent any offense than then counteract. Accordingly, the determination is the main indicator that pours into organized criminal groups in all directions, especially the illegal crossing of persons across the state border of Ukraine. In this connection, the state needs to pay attention to the causes and conditions that contribute to the illegal criminal offense as the transfer of persons across the state border of Ukraine. Constantly pay attention to the policy of migration processes. Involve foreign

experts in law enforcement training. To update the legislation with the development of effective new methods for counteracting the activities of the NP of Ukraine activities of organized groups that commit illegal crossing of persons across the state border of Ukraine. It should be noted that a promising area of further research is seen in the study of foreign experience of counteracting organized groups who commit illegal crossing of persons across the state border.

***Key words:** investigation, organized groups, illegal trafficking, state border, covert investigative actions, counteraction.*

Постановка проблеми. Україна на сучасному етапі свого розвитку зазнає постійних перетворень: змінюється структура економічних відносин, формуються нові суб'єкти власності й політичної діяльності, трансформуються базові цінності, життєвий устрій, традиції [1, с. 289]. У зв'язку із чим слід відмітити, що на початку третього тисячоліття в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції перед Україною постає комплекс надзвичайно актуальних проблем протистояння сучасним викликам і загрозам, зокрема виявам організованої й професійної злочинності, на ефективність розв'язання яких впливають політична нестабільність, незавершеність економічних реформ, значна міграція і маргіналізація населення унаслідок тривалої збройної агресії та інші об'єктивні чинники [2, с. 8].

Сьогодні українська держава ставить серед пріоритетів роботи Національної поліції протидію латентній, організованій, міжрегіональній та етнічній злочинності [3; 4; 5]. Отже, Україна стає об'єктом зростаючої заінтересованості міжнародних злочинних угруповань, зокрема у сферах легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, торгівлі людьми, нелегального переміщення зброї, небезпечних матеріалів та

наркотичних засобів. Збільшується кількість нелегальних мігрантів та набуває все більшого поширення організована етнічна злочинність [6; 7].

Саме тому правовий аналіз проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування діяльності організованих груп, що вчиняють незаконного переправлення осіб через державний кордон України, а також необхідність удосконалення у цій сфері національного законодавства зумовило **актуальність обраної теми.**

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і практичним проблемам, пов'язаним з питанням проведення НСРД під час розслідування діяльності організованих груп, що вчиняють незаконного переправлення осіб через державний кордон України, приділяли увагу відомі вітчизняні та зарубіжні вчені в різних галузях, зокрема М. С. Горин [8], С. О. Кібальник [9], С. О. Павленко [10], В. Г. Севрук [11], М. М. Яцишин [12]. Окремо слід вказати на вагомий внесок у вирішення проблем криміналістичного забезпечення під час розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами таких вчених як: В. А. Журавель, В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько [13]. Питання здійснення судового провадження у кримінальних провадженнях висвітлені в посібнику групою авторів, як Н. М. Ахтирська, О. Г. Горбунова, В. В. Касько, О. Л. Кустова, І. П. Лисенко А. М. Орлеан, О. В. Пустова, О. А. Стрельцова, О. А. Шаповалова [14]. За сучасних умов питанню протидії організованій злочинності в Україні та закордоном розглядали Ю. М. Крамаренко, О. С. Скок, В. Г. Хашев, Т. В. Шевченко [15]. Протидія організованим групам, що вчиняють незаконного переправлення осіб через державний кордон потребує особливої уваги та особливих підходів як з боку вчених, так і практичних працівників [11, с. 80].

Отже, наявні на сьогодні наукові напрацювання щодо незаконного переправлення осіб через державний кордон України обмежуються здебільшого аналізом його кримінально-правової характеристики та

фрагментарним розглядом цього негативного явища, однак його всебічного вивчення у національній науці дотепер не було проведено [9, с. 17]. Такий аналіз надасть можливість з'ясувати найвагоміші з-поміж них, що стали теоретичним підґрунтям предмета дослідження, з одного боку, й акцентувати на проблемних аспектах, що залишилися поза межами дослідження попередників, у контексті соціально-економічних, політичних, нормативно-правових, криміногенних та інших чинників – з іншого [16, с. 107]

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Як слушно з цього приводу відзначає В.Г. Севрук, що будь-яке дослідження полягає передусім у тому, щоб на практиці правоохоронні органи, які займаються протидією організованим групам і злочинним організаціям, що вчиняють незаконне переправлення осіб через державний кордон України, мали можливість сформулювати уявлення про це негативне явище. Також зібраний оригінальний емпіричний матеріал дасть змогу теоретикам продовжувати дослідження в цьому напрямі [17, с. 78].

Виклад основного матеріалу дослідження. Ґрунтовний аналіз наукової літератури доводить, що словосполучення «нелегальна міграція» здебільшого вживається у контексті із словосполученням «організована злочинність» або/та «транснаціональна злочинність». Підтвердженням цьому є офіційна інформація Європолу [18], згідно з якою у 90 % випадків незаконне переправлення нелегальних мігрантів із країни походження до країни транзиту або країни призначення [16], здійснюється під «патронатом» розгалужених мереж організованої (транснаціональної) злочинності, до складу яких залучено понад 30 тис. осіб, і це лише на території країн ЄС [19; 10, с.350-351],

Незаконне переправлення осіб через державний кордон України (в'їзд і виїзд) залишається одним із найприбутковіших видів злочинної діяльності, яка з початком повномасштабного військового вторгнення,

соціально-економічних змін у суспільстві й спрямованості політики держави на розвиток і розширення дипломатичних відносин з іншими країнами, отримала новий поштовх у кримінально-протиправному «прогресі». Так, за 2016–2018 рр. кількість внесених відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань за ст. 332 Кримінального кодексу (КК) України постійно збільшувалася (+20,4 %; +6,6 % та +69,7 % відповідно) й на кінець аналізованого періоду становила 331 кримінальне правопорушення. У 2019 р. вона скоротилася до 252 (–23,9 %), а за останні три роки знову зросла до 327 (+29,8 %), з яких 73 % було вчинено організованими групами, зокрема й за участі іноземців. Непокоїть і той факт, що станом на 1 лютого 2023 року загальна кількість громадян України, які перебувають за кордоном, становить 7 989 027, з них дорослих – 5 841 619, тоді як на консульському обліку перебуває усього 448 592 [20; 8]. В Україні, за даними правоохоронних органів та засобів масової інформації, особи, які контролюють значну частину злочинної діяльності, зокрема й отриманого від злочинної діяльності, пов'язаної з незаконним переправленням нелегальних мігрантів належать до категорії «злочинці у законі» [21; 22], які як відомо у 90 % є організаторами злочинних етнічних угруповань.

Розслідування таких кримінальних правопорушень в Україні викликає чимало труднощів, що зумовлюється організованим характером і конспірацією злочинних дій, знаннями злочинцями особливостей та недоліків у системі охорони й перетинання державного кордону, зокрема на окремих його ділянках, місцях пропуску тощо [9]. Також слід відзначити, що ця проблема як для України так і для Європи гостро постала під час збройної агресії рф.

У зв'язку із чим ефективність розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України, що вчиняється

організованою групою безпосередньо пов'язано із проведенням комплексу негласних слідчих (розшукових) дій.

Вичерпний перелік негласних слідчих (розшукових) дій закріплено в гл. 21 КПК України, якою визначено такі види негласних слідчих (розшукових) дій:

- 1) аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України);
- 2) накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261 КПК України);
- 3) огляд і виїмка кореспонденції (ст. 262 КПК України);
- 4) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України): контроль за телефонними розмовами; зняття інформації з каналів зв'язку;
- 5) зняття інформації з електронних інформаційних систем без відома їх власника, володільця або утримувача: зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких обмежується її власником, володільцем або утримувачем, чи пов'язаний з подоланням системи логічного захисту (ч. 1 ст. 264 КПК України); зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем, чи не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту (ч. 2 ст. 264 КПК України);
- 6) обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України);
- 7) установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України);
- 8) спостереження в публічно доступних місцях: 1) за особою; 2) річчю або місцем (ст. 269 КПК України);
- 9) моніторинг банківських рахунків (ст. 269¹ КПК України);
- 10) аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України);

11) контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України): контрольована поставка; контрольована закупка; оперативна закупка; спеціальний слідчий експеримент; імітування обстановки злочину;

12) виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України);

13) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України) [13].

Проведеним дослідженням С. О. Кібальник встановив, що найбільш поширеними з них у вказаній категорії злочинів є аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК) – 92 %; аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України) – 62 %; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК) – 52 %; установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК) – 84 %; спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК) – 85 % [9, с. 100].

Проведення негласних слідчих (розшукових) дій за чинним кримінальним процесуальним законодавством України вправі проводити слідчий, який здійснює досудове розслідування, або за дорученням слідчого – уповноважені оперативні підрозділи. У чинному КПК України підстави та порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій детально врегульовано ст. ст. 246–275. Недотримання встановленого законом порядку проведення негласних слідчих (розшукових) дій буде мати своїм наслідком визнання судом недопустимими зібраних у такий спосіб доказів [14].

Відповідно до частин 1 та 2 ст. 272 КПК України, визначено, що під час досудового розслідування тяжких або особливо тяжких злочинів можуть бути отримані відомості, речі і документи, які мають значення для досудового розслідування, особою, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній

організації, або є учасником зазначеної групи чи організації, який на конфіденційній основі співпрацює з органами досудового розслідування. Виконання зазначеними особами такого спеціального завдання, як негласна слідча (розшукова) дія, здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування, або постанови прокурора із збереженням у таємниці достовірних відомостей про особу [23; 15, с. 67].

Зазвичай, найбільш складним завданням є встановлення організаторів, що потребує проведення серії негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД). Як свідчить аналіз кримінальних проваджень цієї категорії, викриті співучасники зазвичай відмовляються свідчити про злочинну діяльність спільників. Так, у серпні 2015 р. у м. Харкові А., як виконавець та активний учасник організованої групи, згідно з погодженим з особою Б. планом злочинної діяльності та розподіленими між усіма співучасниками організованої групи функціями: безпосередньо брав участь в організації вчинення злочинів, обговорюючи і узгоджуючи з усіма учасниками організованої групи плани і місця вчинення злочинів; займався пошуком осіб для незаконного переправлення їх через державний кордон України, безпосередньо через нього замовники передавали грошові кошти; після виготовлення паспортів займалась виготовленням віз; організовував переправлення осіб через державний кордон України через знайомих перевізників; займався розповсюдженням через знайомих інформації про можливість виготовлення вказаних паспортів; отримував свою частку доходів від злочинної діяльності організованої групи [24]. Зазначені обставини вдалось встановити у тому числі завдяки проведенню комплексу НСРД [9].

Отже, проведеним опитуванням слідчих встановлено, що одними з найбільш ефективних негласних слідчих (розшукових) діє є: зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК України) (87

%), установлення місцезнаходження радіоелектронних засобів (ст. 268 КПК України) (85 %). Це дві негласні слідчі (розшукові) дії, які проводяться незалежно від тяжкості злочину [2].

Ми підтримуємо позицію М. С. Горина, що з метою підвищення ефективності виявлення таких кримінальних правопорушень, слідчому (прокурору) відповідно до вимог оперативної практики та з урахуванням досвіду розвинутих країн, необхідно надати право проводити негласні слідчі (розшукові) дії, пов'язані з тимчасовим обмеженням прав особи, до постанови ухвали слідчого для отримання доказів, пов'язаних з діяльністю злочинної організації (ч. 1 ст. 250 КПК України); необхідно закріпити в законі можливість одержання слідчим (прокурором) інформації про з'єднання абонентів без ухвали слідчого судді, оскільки воно не пов'язане з обмеженням конституційних прав конкретних осіб й відповідає наявній процесуальній практиці (ст. 263 КПК України); з кримінального процесуального законодавства доцільно вилучити посилання на законодавче визначення тактики проведення негласних слідчих (розшукових) дій, оскільки тактика формується конкретною оперативною ситуацією, а її зміст має режимні обмеження (ч. 5 ст. 273 КПК України) [8].

Отже, незаконна міграція осіб сприяє іншим видам злочинності – торгівлею наркотиками, зброєю, людьми, контрабанді, проституції, крадіжкам і вивезенні автотранспорту, шахрайству. Вчинивши низку злочинів, вони виїжджають за межі цієї території, області, держави [25].

На цьому проблемному підґрунті і відбувається трансформація процесів радикалізації у безпосередню загрозу здійснення терористичних актів, що стає дедалі відчутнішим в окремих країнах-членах Європейського Союзу [26, с. 3]

Особливого значення набуває релігійний тероризм. С. О. Павленко, здійснивши аналіз наукової літератури і дані, отримані із засобів масової

інформації, дають підстави вважати, що релігійний тероризм стає найбільш популярним та небезпечним видом тероризму, заснованим на релігійному фанатизмі [27, с. 967].

Про важливість цієї проблеми було зазначено головою Європолу Робом Уейнрайтом на слуханнях Європарламенту: «...В результаті сирійського конфлікту Європа зіткнулася з найсерйознішою терористичною загрозою за останні десять років» [28]. Лише за 2015 рік внаслідок вчинення терористичних атак у Парижі, Брюсселі, Стамбулі та Ніцці загинуло близько 300 осіб [29].

Ми підтримуємо позицію, що краще запобігати будь-яким правопорушенням, ніж потім здійснювати протидію. Відповідно детермінація є основним показником, що впливає на вчинення організованими групами злочинних дій по всім напрямам, особливо незаконного переправлення осіб через державний кордон України.

Як показує аналіз, тактичні завдання запобігання злочинам є досить різноманітними. Їх конкретний зміст може змінюватися залежно від суб'єктивних і об'єктивних обставин, які й визначають тактику дій працівників правоохоронних органів [12, с. 112; 30]. Отже, причиною скоєння конкретного злочину вважають ті негативні явища і процеси, під впливом яких у винної особи виник комплекс сваволі та ілюзій. Умовою – ті явища і процеси, в результаті яких цей комплекс проявився у вигляді злочину [31, с. 236]. У зв'язку із чим, державі необхідно звернути увагу на причини та умови, що сприяють незаконного такому кримінальному правопорушенню, як переправлення осіб через державний кордон України. Постійно звертати увагу щодо політики міграційних процесів. Залучати зарубіжних фахівців щодо навчання правоохоронних органів. Здійснювати оновлення законодавства із розробленням ефективних новітніх методик щодо протидії органами НП України діяльності організованих груп, що

вчиняють незаконного переправлення осіб через державний кордон України.

Отже, ефективна протидія злочинності органами Національної поліції можлива лише за набуття працівниками слідчих та оперативних підрозділів відповідних теоретичних знань та практичних навичок щодо тактичних особливостей виявлення, документування та розслідування таких злочинів [32, с. 52]. Проведеним опитуванням працівників оперативних підрозділів (72 %) та слідчих (68 %) Національної поліції, вважають, що необхідні систематичні тренінги з цього питання. Також, 89 % слідчих, підтримують позицію щодо запровадження та використання методик розслідування діяльності організованих груп, що вчиняють незаконне переправлення осіб через державний кордон спеціальних органів зарубіжних держав.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підбиваючи підсумки, слід зауважити, що численні злочинні групи, злочинна діяльність, яких спрямована на незаконне переправлення осіб через державний кордон України, вимагають особливих організаційних і тактичних заходів щодо розкриття учинених ними злочинів [33, с. 224]. Як зазначає С.О. Павленко, це напрям оперативно-розшукової діяльності, сформований на основі її теоретичних положень та практичного досвіду суб'єктів, які здійснюють цю діяльність у законний спосіб із метою виконання завдань, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» [34]. Важливою умовою своєчасності як вимоги до оперативно-тактичного рішення є забезпечення принципу наступальності (діяти швидко, раптово, активно, ініціативно, узгоджено, рішуче тощо) [35].

Отже, дослідженням окремих аспектів проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування діяльності організованих груп, що вчиняють незаконного переправлення осіб через державний кордон

України було встановлено основні недоліки, що виникають під час такої діяльності; брак досвіду, брак часу (значне навантаження), низьке матеріально-технічне забезпечення, відсутність нових технологій, методик щодо алгоритму дій під час такого розслідування, неналежна координація та взаємодія органів НП України з іншими підрозділами або правоохоронними органами, відсутність тренінгів, а також відсутність запровадження ефективних зарубіжних програм, що пройшли апробацію в інших країнах. Слід відмітити, що перспективним напрямом подальших досліджень вбачаються у вивченні зарубіжного досвіду протидії організованим групам, що вчиняють незаконне переправлення осіб через державний кордон.

Розуміємо, що викладені міркування не позбавлені зауважень або ж потребують більш детального осмислення, у зв'язку з чим сподіваємося на широке їх обговорення між практиками, науковцями та іншими фахівцями даної теми дослідження [36, с. 182].

Література

1. Севрук В.Г. Протидія Національної поліції України злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2 (252). С. 288–293.
2. Севрук В.Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: теорія та практика: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 1092 с.
3. Деканоїдзе назначила першим заступником голови Нацполіції Трояна. *ЛІГА: Інформаційно-аналітичний центр*. URL: <http://news.liga.net/ua/news/politics/9378717->

dekano_dze_naznachila_pershim_zastupnikom_golovi_natspol_ts_troyana.htm (дата звернення: 05.12.2023).

4. Севрук В.Г. Гіпноз як складова способу протиправної діяльності учасників організованих груп і злочинних організацій, сформованих на етнічній основі. *Правові реформи в Україні: реалії сьогодення: матеріали VIII Всеукр. наук.-теорет. конф.* (Київ, 24 листоп. 2016 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 219–225.
5. Севрук В.Г. Аналіз апробаційного матеріалу щодо проблем протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. *Підприємництво, господарство і право.* 2020. № 12. С. 243-249.
6. Про Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю: указ Президента України від 21 жовтня 2011 року N 1000/2011. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1000/2011#Text> (дата звернення: 05.12.2023).
7. Севрук В.Г., Павленко С.О. Нелегальна міграція, як запорука етнічної злочинності. *Кримінально-правова політика України у дискурсі рішень Європейського суду з прав людини: матер. міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (Одеса, 22 квітня 2016 р.). Одеса, 2016. С. 147-152.
8. Горин М.С. Розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України: автор. дис. на здоб. наук. ступ. кандидата юридичних наук за спец. 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». Київ, 2023. 20 с.
9. Кібальник С.О. Кримінологічна характеристика та запобігання незаконному переправленню осіб через державний кордон України:

- дис. на здоб. наук. ступ. доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Харків, 2020. 260 с.
10. Павленко С.О. Основи оперативно-розшукової тактики: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 624 с.
 11. Sevruk V. Ethnic crime in Ukraine. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ України*. 2016. № 1 (11). С. 73–83.
 12. Яцишин М.М. Поняття та складові елементи стратегії і тактики запобігання злочинам в установах виконання покарань України. *Юридична Україна*. 2009. № 3. С. 111-115.
 13. Шепітько В.Ю., Журавель В.А., Коновалова В.О. та ін. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 1 / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. С. 280–281.
 14. Орлеан А.М., Касько В.В., Пустова О.В., Ахтирська Н.М., Шаповалова О.А., Горбунова О.Г. та ін. Навчальний посібник для суддів з питань судового провадження у кримінальних справах щодо торгівлі людьми з метою експлуатації праці. *Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні*. Київ: Фенікс, 2014. 160 с.
 15. Крамаренко Ю.М., Скок О.С., Шевченко Т.В., Хашев В.Г. Сучасні питання протидії організованій злочинності в Україні та закордоном: монограф. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 216 с.
 16. Павленко С.О. Аналіз сучасного стану наукових досліджень проблем оперативно-розшукової тактики. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2 (107). С. 105–122.
 17. Севрук В.Г. Поняття та сутність етнічної злочинності. *Форум права*. 2018. № 4. С. 64–94. doi: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1495597>; URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2018_4_8.pdf (дата звернення: 05.12.2023).

18. Migrant Smuggling Networks – Executive Summary Report. *Europol-Interpol*. 2016. 15 p. URL: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/ep-ip_report_executive_summary.pdf (дата звернення: 05.12.2023).
19. Organised crime and migrants. Report Committee on Migration, Refugees and Displaced Persons Rapporteur: Mr Irakli Chikovani, Georgia, ALDE Reference to Committee: Doc. 13486, Reference 4047 of 23 May 2014. URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=22316&lang=en> (дата звернення: 05.12.2023).
20. Вдалині від Батьківщини – мільйони людей: МЗС назвало кількість українців за кордоном. *Телеграф*. 2023. URL: <https://telegraf.com.ua/ukr/ukraine/2023-05-03/5789637-vdalini-vid-batkivshchini-milyoni-lyudey-mzs-nazvalo-kilkistukraintsiv-za-kordonom> (дата звернення: 05.12.2023).
21. Павленко С.О. Тактика виявлення та документування оперативними підрозділами нелегальної міграції як однієї зі сфер діяльності організованої злочинності. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 147. С. 210–228. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.147.181335>.
22. Павленко С.О. Класифікація рівнів ієрархічної структури організованої (транснаціональної) злочинності, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів. *Актуальні питання виявлення та розкриття злочинів Національною поліцією: вітчизняний та зарубіжний досвід*: матеріали Міжнар. наук.-практ. круглого столу (Київ, 19 лют. 2020 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 124–127.
23. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (дата оновлення 14.04.2022 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?find=1&text> (дата звернення: 04.10.2019).
24. Вирок Київського районного суду м. Харкова від 6 жовтня 2016 р. Справа № 640/7339/16-к. Провадження № 1-кп/640/447/16.
25. Севрук В.Г. Основні заходи протидії нелегальній міграції осіб циганської національності. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 1 (18). С. 1-5.
26. Запобігання радикалізації і тероризму: міжнародний досвід і національний вимір: зб. матеріалів «круглого столу» за ред. Гуцало М.Г. Київ: НІСД, 2012. 104 с.
27. Павленко С.О. Релігійний тероризм як загроза світовій безпеці: шляхи та способи подолання. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 966-971.
28. В Європолі заявили, що загроза тероризму в Європі дуже висока. *Українські національні новини: інформаційне агентство*. 2014. URL: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1398304-v-yevropoli-zayavili-scho-zagroza-terorizmu-v-yevropi-duzhe-visoka> (дата звернення: 05.12.2023).
29. Найкривавіші теракти в Європі за останній рік: сотні загиблих, близько тисячі поранених. *Тиждень.ua*. 2016. URL: <http://tyzhden.ua/News/169666> (дата звернення: 05.12.2023).
30. Павленко С.О. Тактика запобігання злочинам. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: матеріали міжвуз. наук.-практ. круг. столу* (Київ, 21 квіт. 2018 р.). К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. 344 с. С. 150-152.
31. Павленко С.О. Причини та умови службових злочинів у сфері охорони довкілля. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: тези доп. наук.-практ. конф.* (Київ, 26 берез. 2015 р.). К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 235–238.

32. Павленко С.О. Тактика протидії торгівлі людьми органами Національної поліції України: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2018. № 5. С. 41–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjju_2018_5_8 (дата звернення: 05.12.2023).
33. Севрук В.Г. Актуальні проблеми розслідування кримінальних правопорушень, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, сформованими на етнічній основі. *Корупційна злочинність у міжнародному вимірі: форми, методи та засоби протидії: матеріали Міжнар. круглого столу* (Київ, 9–10 листоп. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 220-224.
34. Павленко С.О. Сутність і зміст поняття «оперативно-розшукова тактика». *Теорія і практика правознавства*. 2018. Вип. 2 (14). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/viewFile/153144/153877> (дата звернення: 05.12.2023).
35. Павленко С.О. Поняття та класифікація оперативно-тактичних рішень у теорії оперативно-розшукової діяльності. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 150. С. 216–232. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.150.209794>.
36. Павленко С.О., Севрук В.Г. Перспективи та проблеми впровадження люстрації в Україні: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Право*. 2014. Вип. 1. С. 177–183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2014_1_35 (дата звернення: 05.12.2023).

References

1. Sevruk, V.H. (2017). Protydiia Natsionalnoi politsii Ukrainy zlochynam, shcho vchyniautsia orhanizovanymu hrupamy ta zlochynnymu orhanizatsiiamy, yaki sformovani na etnichnii osnovi [Counteraction of the

- National Police of Ukraine to crimes committed by organized groups and criminal organizations formed on an ethnic basis]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 2 (252), 288–293 [in Ukrainian].
2. Sevruk, V.H. (2022). Protydiia zlochynam, shcho vchyniaiutsia orhanizovany my hrupamy i zlochynny my orhanizatsiiamy, yaki sformovani na etnichnii osnovi: teoriia ta praktyka: monohrafiia [Counteracting crimes committed by organized groups and criminal organizations formed on ethnic basis: psychological aspect: theory and practice: a monograph]. Kyiv: «Vydavnytstvo Liudmyla» [in Ukrainian].
 3. Dekanoidze naznachyla pershym zastupnykom holovy Natspolitsii Troiana [Dekanoidze appointed Troyan as the first deputy head of the National Police]. *LIHA: Informatsiino-analitychnyi tsentr*. Retrieved from http://news.liga.net/ua/news/politics/9378717-dekano_dze_naznachila_pershim_zastupnikom_golovi_natspol_ts_troyana.htm [in Ukrainian].
 4. Sevruk, V.H. (2016). Hipnoz yak skladova sposobu protypravnoi diialnosti uchasnykiv orhanizovanykh hrup i zlochynnykh orhanizatsii, sformovanykh na etnichnii osnovi [Hypnosis as a component of the method of illegal activity of members of organized groups and criminal organizations formed on an ethnic basis]. *Pravovi reformy v Ukraini: realii sohodennia: materialy VIII Vseukr. nauk.-teoret. konf. – Legal reforms in Ukraine: today's realities: materials of the 8th All-Ukrainian scientific and theoretical conference*. (pp. 219–225). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian].
 5. Sevruk, V.H. (2020). Analiz aprobatsiinoho materialu shchodo problem protydiia zlochynam, shcho vchyniaiutsia orhanizovany my hrupamy i zlochynny my orhanizatsiiamy, yaki sformovani na etnichnii osnovi [Analysis of the approbation material on the problems of counteracting crimes committed by organized groups and criminal organizations that are

- formed on an ethnic basis]. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*, 12, 243-249 [in Ukrainian].
6. Pro Kontseptsiiu derzhavnoi polityky u sferi borotby z orhanizovanoiu zlochynnistiu: ukaz Prezydenta Ukrainy vid 21 zhovtnia 2011 roku N 1000/2011 [On the Concept of State Policy in the Fight against Organized Crime: Decree of the President of Ukraine dated October 21, 2011 N 1000/2011]. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine: official webportal*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1000/2011#Text> [in Ukrainian].
 7. Sevruk, V.H., & Pavlenko, S.O. (2016). Nelehalna mihratsiia, yak zaporuka etnichnoi zlochynnosti [Illegal migration as a guarantee of ethnic crime]. *Kryminalno-pravova polityka Ukrainy u dyskursi rishen Yevropeiskoho sudu z prav liudyny: mater. mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. – Criminal law policy of Ukraine in the discourse of decisions of the European Court of Human Rights: materials of the international scientific and practical internet conference*. (pp. 147-152). Odesa [in Ukrainian].
 8. Horyn, M.S. (2023). Rozsliduvannia nezakonnoho perepravlennia osib cherez derzhavnyi kordon Ukrainy [Investigation of illegal transportation of persons across the state border of Ukraine]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: PrAT «Vyshchyi navchalnyi zaklad «Mizhrehionalna Akademiia upravlinnia personalom» [in Ukrainian].
 9. Kibalnyk, S.O. (2020). Kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia nezakonnomu perepravlenniu osib cherez derzhavnyi kordon Ukrainy [Criminological characteristics and prevention of human smuggling in Ukraine]. *Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
 10. Pavlenko, S.O. (2022). Osnovy operatyvno-rozshukovoi taktyky: monohrafiia [Basics of operational search tactics: a monograph]. Kyiv: «Vydavnytstvo Liudmyla» [in Ukrainian].

11. Sevruk, V. (2016). Ethnic crime in Ukraine. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav Ukrainy*, 1 (11), 73–83.
12. Yatsyshyn, M.M. (2009). Poniattia ta skladovi elementy stratehii i taktyky zapobihannia zlochynam v ustanovakh vykonannia pokaran Ukrainy [Concepts and constituent elements of strategy and tactics of crime prevention in the penal institutions of Ukraine]. *Yurydychna Ukraina*, 3, 111-115 [in Ukrainian].
13. Shepitko, V.Yu., Zhuravel, V.A., Konovalova, V.O. et al. (2019). Kryminalistyka: pidruchnyk [Forensics: a textbook]. u 2 t. T. 1. Kharkiv: Pravo, 280–281 [in Ukrainian].
14. Orlean, A.M., Kasko, V.V., Pustova, O.V., Akhtyrska, N.M., Shapovalova, O.A., Horbunova, O.H. et al. (2014). Navchalnyi posibnyk dlia suddiv z pytan sudovoho provadzhennia u kryminalnykh spravakh shchodo torhivli liudmy z metoiu ekspluatatsii pratsi [Training manual for judges on issues of judicial proceedings in criminal cases regarding human trafficking for the purpose of labor exploitation]. *Predstavnytstvo Mizhnarodnoi orhanizatsii z mihratsii v Ukraini*. Kyiv: Feniks [in Ukrainian].
15. Kramarenko, Yu.M., Skok, O.S., Shevchenko, T.V., & Khashev, V.H. (2022). Suchasni pytannia protydii orhanizovani zlochynnosti v Ukraini ta zakordonom: monohraf. [Modern issues of combating organized crime in Ukraine and abroad: a monograph]. Dnipro: Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, 216 s. [in Ukrainian].
16. Pavlenko, S.O. (2018). Analiz suchasnoho stanu naukovykh doslidzen problem operatyvno-rozshukovoi taktyky [Analysis of the Modern State of Scientific Researches of the Problems of Operational-Personal Tactics]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, 2 (107), 105–122 [in Ukrainian].
17. Sevruk, V.H. (2018). Poniattia ta sutnist etnichnoi zlochynnosti [The concept and essence of ethnic crime]. *Forum prava*, 4, 64–94. doi:

- <http://doi.org/10.5281/zenodo.1495597>; Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2018_4_8.pdf [in Ukrainian].
18. Migrant Smuggling Networks – Executive Summary Report. (2016). Europol-Interpol. Retrieved from https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/ep-ip_report_executive_summary.pdf
19. Organised crime and migrants. Report Committee on Migration, Refugees and Displaced Persons Rapporteur: Mr Irakli Chikovani, Georgia, ALDE Reference to Committee: Doc. 13486, Reference 4047 of 23 May 2014. Retrieved from <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=22316&lang=en>
20. Vdalyni vid Batkivshchyny – miliony liudei: MZS nazvalo kilkist ukrainsiv za kordonom [Millions of people are far from the Motherland: the Ministry of Foreign Affairs named the number of Ukrainians abroad]. (2023). Telegraf. URL: <https://telegraf.com.ua/ukr/ukraina/2023-05-03/5789637-vdalini-vid-batkivshchini-milyoni-lyudey-mzs-nazvalo-kilkistukrainsiv-za-kordonom> [in Ukrainian].
21. Pavlenko, S.O. (2019). Taktyka vyivlennia ta dokumentuvannia operatyvnymy pidrozdilamy nelegalnoi mihratsii yak odniiei zi sfer diialnosti orhanizovanoi zlochynnosti [Tactics of detection and documentation of operating subsits of illegal migration as one of the organized crime activities]. *Problemy zakonnosti*, 147, 210–228. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.147.181335> [in Ukrainian].
22. Pavlenko, S.O. (2020). Klasyfikatsiia rivniv iierarkhichnoi struktury orhanizovanoi (transnatsionalnoi) zlochynnosti, shcho spetsializuietsia na nezakonnomu perepravlenni nelegalnykh mihrantiv [Classification of the levels of the hierarchical structure of organized (transnational) crime, specializing in the illegal transportation of illegal migrants]. *Aktualni pytannia vyivlennia ta rozkryttia zlochyniv Natsionalnoiu politsiiei*:

- vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. kruhloho stolu – Actual issues of detection and disclosure of crimes by the National Police: domestic and foreign experience: materials of the International Scientific and Practical Round Table.* (pp. 124–127). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian].
23. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 r. № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine dated April 13, 2012 No. 4651-VI]. (2013). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – The Official Bulletin of the Verkhovna Rada.* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?find=1&text> [in Ukrainian].
 24. Vyrok Kyivskoho raionnoho sudu m. Kharkova vid 6 zhovtnia 2016 r. Sprava № 640/7339/16-k. Provadzhennia № 1-kp/640/447/16 [Verdict of the Kyiv District Court of Kharkiv dated October 6, 2016. Case No. 640/7339/16-k. Proceedings No. 1-kp/640/447/16]. [in Ukrainian].
 25. Sevruk, V.H. (2013). Osnovni zakhody protydii nelegalnii mihratsii osib tsyhanskoi natsionalnosti [The main measures against illegal migration of persons of Gypsy nationality]. *Chasopys Akademii advokatury Ukrainy, 1* (18), 1-5 [in Ukrainian].
 26. Zapobihannia radykalizatsii i teroryzmu: mizhnarodnyi dosvid i natsionalnyi vymir: zb. materialiv «kruhloho stolu» [Prevention of radicalization and terrorism: international experience and national dimension: coll. materials of the "round table"]. (2012). Hutsalo M.H. (Ed.). Kyiv: NISD [in Ukrainian].
 27. Pavlenko, S.O. (2017). Relihiinyi teroryzm yak zahroza svitovii bezpetsi: shliakhy ta sposoby podolannia [Religious terrorism as a threat to global security: ways and methods of overcoming]. *Molodyi vchenyi, 11* (51), 966-971 [in Ukrainian].
 28. V Yevropoli zaiavyly, shcho zahroza teroryzmu v Yevropi duzhe vysoka. [Europol stated that the threat of terrorism in Europe is very high]. (2014).

- Ukrainski natsionalni novyny: informatsiine ahentstvo*. Retrieved from <http://www.unn.com.ua/uk/news/1398304-v-yevropoli-zayavili-scho-zagroza-terorizmu-v-yevropi-duzhe-visoka> [in Ukrainian].
29. Naikryvavishi terakty v Yevropi za ostannii rik: sotni zahyblykh, blyzko tysiachi poranenykh [The bloodiest terrorist attacks in Europe in the last year: hundreds of dead, about a thousand wounded]. (2016). *Tyzhden.ua*. Retrieved from <http://tyzhden.ua/News/169666> [in Ukrainian].
30. Pavlenko, S.O. (2018). Taktyka zapobihannia zlochynam [Crime prevention tactics]. *Kryminolohichna teoriia i praktyka: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy yikh vyrishennia: materialy mizhvuz. nauk.-prakt. kruh. stolu – Criminological theory and practice: experience, current problems and ways to solve them: materials of the interuniversity scientific and practical round table*. (pp. 150-152). K.: Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian].
31. Pavlenko, S.O. (2015). Prychyny ta umovy sluzhbovykh zlochyniv u sferi okhorony dovkillia [Causes and conditions of official crimes in the field of environmental protection]. *Kryminolohichna teoriia i praktyka: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy yikh vyrishennia: tezy dop. nauk.-prakt. konf. – Criminological theory and practice: experience, current problems and ways to solve them: theses of the reports of the scientific and practical conference*. (pp. 235–238). K.: Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian].
32. Pavlenko, S.O. (2018). Taktyka protydii torhivli liudmy orhanamy Natsionalnoi politsii Ukrainy: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid [Tactics of counteraction of human trade bodies of the National politics of Ukraine: domestic and foreign experience]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Serii: "Yurydychni nauky", 5, 41–55*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjiu_2018_5_8 [in Ukrainian].
33. Sevruk, V.H. (2017). Aktualni problemy rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen, shcho vchyniautsia orhanizovanymy hrupamy i

- zlochynnymy orhanizatsiiami, sformovanyymi na etnichnii osnovi [Actual problems of the investigation of criminal offenses committed by organized groups and criminal organizations formed on an ethnic basis]. *Koruptsiina zlochynnist u mizhnarodnomu vymiri: formy, metody ta zasoby protydii: materialy Mizhnar. kruhloho stolu – Corruption crime in the international dimension: forms, methods and countermeasures: materials of International round table.* (pp. 220-224). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian].
34. Pavlenko, S.O. (2018). Sutnist i zmist poniattia «operatyvno-rozshukova taktyka» [Essence and content of the notion «operational-investigative tactics»]. *Teoriia i praktyka pravoznavstva*, 2 (14). Retrieved from <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/viewFile/153144/153877> [in Ukrainian].
35. Pavlenko, S.O. (2020). Poniattia ta klasyfikatsiia operatyvno-taktychnykh rishen u teorii operatyvno-rozshukovoi diialnosti [The concept and classification of operational and tactical solutions in the theory of operational and exploratory activity]. *Problemy zakonnosti*, 150, 216–232. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.150.209794> [in Ukrainian].
36. Pavlenko, S.O., & Sevruck, V.H. (2014). Perspektyvy ta problemy vprovadzhennia liustratsii v Ukraini: zarubizhnyi dosvid ta vitchyzniani realii [Prospects and problems of lustration implementation in Ukraine: foreign experience and domestic realities]. *Naukovyi visnyk Akademii munitsypalnoho upravlinnia. Serii: Pravo*, 1, 177–183. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2014_1_35 [in Ukrainian].